

Romų padėtis 11-oje valstybių narių – Tyrimo rezultatai glaustai

Apklausų santrauka

Šioje ataskaitoje pateikiami pirmieji apklausų rezultatai. Kol kas išnagrinėti tik nedaugelis turimų duomenų. Čia pateikiami rezultatai yra pirmas žingsnis, bandant užpildyti duomenų apie socialinę ir ekonominę romų padėtį ES ir jų teisių įgyvendinimą spragą.

Kokiose šalyse buvo atliekamos apklausos?

- Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros bandomoji apklausa dėl romų padėties buvo atliekama Bulgarijoje, Čekijoje, Prancūzijoje, Graikijoje, Italijoje, Vengrijoje, Lenkijoje, Portugalijoje, Rumunijoje, Slovakijoje ir Ispanijoje.
- JTVP, Pasaulio banko ir Europos Komisijos regioninė apklausa dėl romų padėties taip pat buvo atlikta šiose penkiose šalyse: Bulgarijoje, Čekijoje, Vengrijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, be to, šešiose ES nepriklausančiose Vakarų Balkanų šalyse ir Moldovos Respublikoje.

Kokie asmenys buvo apklausiami?

- 11 ES valstybių narių vykdant dvi apklausas buvo apklausti 22 203 romų ir ne romų tautybės asmenys, kurie pateikė informaciją apie 84 287 namų ūkių narius.
- Romai ir ne romų tautybės asmenys buvo tiesiogiai apklausiami savo namuose.
- Asmenys, kurie save laikė romais. Prancūzijoje tai buvo asmenys, kurie save laikė klajokliais (pranz. *gens du voyage*), gyvenančiais nameliuose ant ratų tinkamose apsisotose vietose. ES pilietybę turintys romai iš Rumunijos, šiuo metu gyvenantys Prancūzijoje, taip pat buvo apklausiami; šios grupės apklausos rezultatai bus pateikti vėlesnėje ataskaitoje.
- Apklausti kiti toje pačioje teritorijoje arba artimiausioje kaimynystėje su romais gyvenantys asmenys. Ataskaitoje ši grupė vadinama ne romų tautybės asmenimis.

Kokie klausimai buvo užduodami per apklausas?

- Klausimai apie pagrindines socialines ir demografines visų namų ūkių narių ypatybes;
- Klausimai apie jų padėtį darbo rinkoje, išsilavinimą, sveikatą ir gyvenamąjį būstą;

- Klausimai apie kaimynines teritorijas ir jų infrastruktūrą;
- Klausimai apie integraciją, diskriminaciją, informuotumą apie teises ir pilietybės klausimus;
- Klausimai apie judumą ir migraciją.

Ar rezultatai atspindi tikrąją padėtį?

- Rezultatai atspindi romų, gyvenančių tose teritorijose, kuriose gyventojų tankis yra didesnis nei vidutinis nacionalinis tankis, padėtį.
- Rezultatai, susiję su ne romų tautybės asmenimis, neatspindi tikrosios daugumos gyventojų padėties, tačiau padeda atskleisti romų padėtį. Apklausti ne romų tautybės asmenys gyvena toje pačioje aplinkoje, dalyvauja toje pačioje darbo rinkoje ir naudojami ta pačia socialine infrastruktūra, todėl juos galima palyginti su romų tautybės asmenų padėtimi.

Ką rodo rezultatai?

Rezultatai atskleidžia niūrią apklaustų romų padėtį. Palyginus su šalia gyvenančių ne romų tautybės asmenų socialine ir ekonomine padėtimi galima pastebėti didelių skirtumų; vis dėlto ne romų tautybės respondentų padėtis taip pat kelia nerimą. Šie įrodymai patvirtina Europos Komisijos komunikate *ES romų integracijos nacionalinių strategijų planas iki 2020 m.* išdėstyta nuostatą, kad „vedant aktyvų dialogą su romais“ būtina imtis „ryžtingų veiksmų, tiek nacionaliniu, tiek ES lygmeniu“.

Pateikiami rodikliai rodo, kad **11 valstybių narių, kuriose buvo atliktos apklausos**, socialinė ir ekonominė romų padėtis atsižvelgiant į keturias pagrindines sritis (užimtumą, švietimą, gyvenamąjį būstą ir sveikatą) nėra patenkinama ir vidutiniškai yra prastesnė nei šalia gyvenančių ne romų tautybės asmenų. Jie taip pat rodo, kad romai toliau patiria diskriminaciją ir neturi pakankamai žinių apie savo teises, užtikrinamas ES teisės aktuose, pvz., Rasinės lygybės direktyvoje (2000/43/EB).

Švietimas:

- vidutiniškai tik kas antras apklaustas romų vaikas lanko ikimokyklinio ugdymo įstaigą arba darželį;
- remiantis apklausos rezultatais, devyni iš 10 mokyklinio amžiaus vaikų (priklausančių 7-15 metų amžiaus grupei), išskyrus Bulgariją, Graikiją ir Rumuniją, lanko mokyklą;

- tolesnio mokymosi rodikliai pastebimai sumažėja baigus privalomąjį vidurinį ugdymą: tik 15 proc. apklaustų jaunų pilnametystės sulaukusių romų įgijo aukštesnįjį vidurinį arba profesinį išsilavinimą.

Užimtumas:

- remiantis apklausos rezultatais, vidutiniškai mažiau nei kas trečias romas dirba apmokamą darbą;
- kas trečias romų respondentas teigė, kad yra bedarbis;
- kiti teigė, kad jie yra namų šeimininkai, pensininkai, negali dirbti arba dirba savarankiškai.

Sveikata:

- kas trečias romų respondentas (priklausantis 35–54 metų amžiaus grupei) teigė turintis sveikatos problemų, dėl kurių negali deramai atlikti kasdinių darbų;
- vidutiniškai apie 20 proc. romų respondentų neturi privalomojo sveikatos draudimo arba nežino, ar jie draudžiami tokiu draudimu.

Gyvenamasis būstas:

- apklausos duomenimis, vidutiniškai viename romų namų ūkio kambaryje gyvena daugiau nei du asmenys;
- apie 45 proc. romų gyvena namų ūkiuose, kuriuose nėra bent vieno iš šių pagrindinių namų ūkio patogumų, t. y. vidaus virtuvės, vidaus tualetu, vidaus dušo arba vonios, ar elektros.

Skurdas:

- vidutiniškai apie 90 proc. apklaustų romų gyvena namų ūkiuose, kurių ekvivalentinės pajamos yra mažesnės už nacionalinį skurdo lygį;
- vidutiniškai apie 40 proc. romų gyvena namų ūkiuose, kuriuose per paskutinį mėnesį bent kartą kuris nors šeimos narys buvo priverstas eiti miegoti nepavalgęs, nes šeima negalėjo nusipirkti maisto.

Diskriminacija ir informuotumas apie teises:

- maždaug pusė apklaustų romų teigė, kad per pastaruosius 12 mėnesių jie patyrė diskriminaciją dėl savo etninės kilmės;
- apie 40 proc. apklaustų romų žino apie įstatymus, kuriais draudžiama diskriminuoti besikreipiančius dėl darbo tautinių mažumų asmenis.

Kokią naudą apklausų rezultatai gali duoti politikos formuotojams?

Politikos formuotojai gali panaudoti šiuos įrodymus, nes jie atskleidžia kai kurias svarbias aplinkybes, į kurias turėtų būti atsižvelgiama toliau kuriant, įgyvendinant ir stebint romų integracijos nacionalines strategijas ir veiksmų planus.

- Ar skiriamas dėmesys romų vaikų ugdymui ankstyvoje vaikystėje? Ar nacionalinėse strategijose ir veiksmų planuose pakankamai dėmesio skiriama perėjimui nuo pradinio prie vidurinio išsilavinimo? Ar jose kreipiamas dėmesys į tai, kiek romų baigia mokyklas visais išsilavinimo lygiais, visų pirma daug romų gyventojų turinčiuose regionuose ir apylinkėse?
- Ar sprendžiant romų užimtumo klausimą skiriamas dėmesys jų išsilavinimui ir įgūdžiams? Ar šiuo atžvilgiu mokymas gali padėti pašalinti trūkumus?
- Ar atsižvelgiama į tuos gyvenamojo būsto aspektus, kurie romams yra būtini, pvz., turima erdvė ir galimybė naudotis pagrindiniais patogumais (vidaus virtuve, vidaus tualetu, vidaus dušu (vonija), elektra)?
- Ar skiriamas dėmesys romų sveikatos sąlygų gerinimui ir tam, kad būtų užtikrintos vienodos galimybės gauti sveikatos draudimą?
- Ar skurdo klausimas sprendžiamas visokeriopai, ypatingą dėmesį skiriant romams, bet taip pat atsižvelgiant į ne romų tautybių asmenų poreikius?
- Ar skiriamas ypatingas dėmesys būtinybei kovoti su diskriminacija bei priešišku romams ir padidinti vienodas galimybes įgyti išsilavinimą, įsidarbinti, gauti gyvenamąjį būstą ir sveikatos priežiūros paslaugas?
- Ar užtikrinami kovos su diskriminacija, informuotumo apie pagrindines teises ir teisių gynimo mechanizmai, padedantys sudaryti sąlygas asmenims nieko nesibaiminant pranešti apie diskriminacinį elgesį ir pagrindinių teisių pažeidimus?

Siekiant sumažinti skirtumus tarp romų ir ne romų tautybės asmenų padėties reikės veiksmingai įgyvendinti nacionalines strategijas. Norint užtikrinti strategijų stebėseną ir jų įgyvendinimo pažangą, turėtų būti sukurtos griežtos stebėsenos priemonės.

Ką reikia nuveikti

Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra apklausas atliks dar du kartus – laikotarpio viduryje ir strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo pabaigoje. Tai leis gauti aiškius palyginamus duomenis, kurie padės ES institucijoms ir ES valstybėms narėms įvertinti padarytą pažangą. Per šį laikotarpį Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra bendradarbiaus su valstybėmis narėmis ir kitais pagrindiniais veikėjais, kad sukurtų stebėsenos būdus, leisiančius atlikti lyginamąją romų padėties visoje ES analizę.

Papildoma informacija:

Prašom apsilankyti FRA tinklalapyje adresu:
http://fra.europa.eu/fraWebsite/roma/roma_en.htm